

Означені практики мають на меті в практично-прикладній формі закріпити теоретичні знання, одержані студентами під час навчання, уміння застосовувати їх на практиці; випробувати студента-практиканта в різних сферах соціально-педагогічної діяльності, а саме: сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, охорони правопорядку, служб для молоді; під час виконання професійних функцій – комунікативної, організаторської, діагностичної, прогностичної, охоронно-захисної, профілактичної, корекційно-реабілітаційної, соціально-терапевтичної.

Отже з вище зазначеного випливає, що означена програма може служити основою при підготовці фахівців із спеціальності «Соціальна педагогіка». Вона відображає особливості підготовки спеціалістів з поетапним ускладненням практичної діяльності. Задля конкретизації та диференціації змісту, умов, мети, завдань і оцінювання практики необхідно ще розробити спеціальну програму для кожного курсу.

Література

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: Навчальний посібник. К.: Логос, 2003. 134 с.
2. Зозуляк Р.В. Організація практики у системі фахової підготовки соціальних педагогів // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 11 Соціологія, Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління / Збірник наук. праць. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. Вип. 5 (Ч. I). С. 200–204.
3. Опачко М.В., Сагарда В.В. Педагогічна практика (інструктивно-методичні матеріали). Ужгород: УжНУ, 2003. 48 с.
4. Професія соціальний педагог / упоряд. О. Главник. К.: Главник, 2006. 112 с.

ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Ю.В. Іванова,
науковий керівник Ю.І. Чернецька
Україна, м. Харків,
Харківська гуманітарно-педагогічна академія

В сучасному суспільстві спостерігається збільшення соціальних груп, які потребують кваліфікованої допомоги фахівця – соціального педагога. Одним із головних напрямів його діяльності є підтримка і допомога в соціалізації дітям з обмеженими можливостями.

На даний момент в Україні немає єдиного визначення стосовно осіб, які мають фізичні або психічні відхилення. У засобах масової інформації, спеціальній літературі вживають поняття: інвалід, особа з обмеженими функціональними можливостями, люди з обмеженою дієздатністю, люди з обмеженими потребами, особи з вадами розвитку. У Конвенції ООН про права дитини використовується термін «неповноцінні», а законодавчі акти, як правило, прописують термін «інвалід». У Декларації прав інвалідів, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1975 року, зазначено, що інвалідом є будь-яка особа, що не може самостійно забезпечувати повністю або частково потреби нормального особистого чи соціального життя з причин вад – вроджених або набутих – його (або її) фізичних чи розумових здібностей [1].

В Україні за даними Мінсоцполітики станом на 1 січня 2013 р. чисельність осіб з інвалідністю становила 2 788 226 осіб або 6,1 % від загальної чисельності населення, проти 5,3 % у 2006 році. Таким чином, чисельність інвалідів станом на 1 січня 2013 р.

на 293,0 тис. осіб більше порівняно з чисельністю інвалідів станом на 2006 р., що актуалізує необхідність підготовки фахівців для діяльності в сфері освіти.

Проблема життєдіяльності дітей з обмеженими функціональними можливостями є предметом дослідження фахівців багатьох галузей науки: соціології, психології, педагогіки, медицини, соціальної педагогіки і соціальної роботи. Зокрема, дану проблему досліджували: Л.І. Солнцева, Л.І. Плаксина, Л.С. Вавіна, М.С. Певзнер. Деякі аспекти соціально-педагогічної роботи з дітьми-інвалідами було досліджено у працях А.Й. Капської, І.Б. Іванової, І.Д. Зверєвої, І.М. Пінчук, О.І.Расказової та ін.

Мета статті – визначити сутність інклюзивної освіти та розкрити зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів до діяльності в системі інклюзивної освіти.

Особливої уваги заслуговує впровадження інклюзивної освіти, що відзначилась як значний прорив у розвитку суспільства, який передбачає навчання усіх без винятку дітей в загальноосвітніх навчальних закладах, а також створення умов пристосування освітнього процесу до особливих потреб дитини.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього [2, с. 10].

Провідною метою інклюзивного навчання є реалізація права дітей з особливостями психофізичного розвитку на отримання освіти у відповідності з їх можливостями і здібностями за місцем проживання. Відповідно до Конвенції ООН про права дитини (статті 28, 29) всі діти мають право на освіту і діти з обмеженими можливостями не є винятком. Численні дослідження переконують, що якість навчання дітей з обмеженими можливостями залежить від успішності процесу адаптації. У підготовці майбутніх соціальних педагогів важливим є розуміння сутності процесу адаптації дітей до соціального середовища.

Термін «адаптація» – означає пристосування індивіда до умов існування різних соціальних структур і спільнот, внаслідок чого він засвоює існуючі в них норми, цінності та ідеали [3, с. 27]. Адаптація в соціумі передбачає засвоєння особистістю соціального досвіду суспільства і досвіду того конкретного середовища, до якого людина належить. Соціальна адаптація дітей з обмеженими можливостями, на відміну від дітей з нормативним рівнем психофізичного розвитку, знаходиться на низькому рівні. Це зумовлено такими причинами як: соціальна ізоляція, обмеженість практичного досвіду, брак спілкування з однолітками. Соціальна дезадаптація може спричинити відхилення від норми здоров'я та зумовлювати серйозні проблеми в житті. Діти з наявними фізичними вадами (наприклад, інваліди з різним анамнезом, з вадами зору, слуху) особливо легко травмуються через некоректне поводження з ними. Як результат, діти з обмеженими можливостями відчують себе покинутими, ушкодженими, як мішень для насміхань однолітків. Це може призвести до втрати інтересу до школи, погіршення успішності у навчанні, порушення емоційного стану що може перетворитися на стійку нервово психічну патологію, замкненість та інші тяжкі наслідки.

Уникнути даних проблем можна шляхом створення певних умов, а саме: сприяння тому, щоб кожна дитина відчула себе прийнятою та потрібною; створити у дитячому колективі доброзичливу атмосферу ввічливості, справедливості й терпимості; формувати толерантне ставлення до особливих дітей, не акцентувати увагу на їх порушеннях; наблизити навчальні завдання до потреб і можливостей дитини; надання індивідуальної підтримки; співпрацювати в одній команді з іншими педагогами (логопедом, психологом, лікарями).

Процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи в системі інклюзивної освіти – це складне соціально-педагогічне та психічне явище. Цей

процес повинен адекватно відповідати сучасним суспільним потребам і реаліям, характеризуватися постійним удосконаленням технологій навчально-виховного процесу та змісту підготовки соціальних педагогів.

Питання професійної підготовки соціальних педагогів є предметом наукових досліджень А. Капської, Л. Міщик, В. Поліщук, М. Галагузової та ін. Дослідження стану даної проблеми свідчить про те, що наукова думка, ще недостатньо збагачена науковими доробками стосовно професійної підготовки, професійної компетентності і самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів для реалізації завдань інклюзивної освіти. Хоча останнім часом значно активізується наукові розвідки у цьому напрямі.

З метою удосконалення системи підготовки педагогічних кадрів і забезпечення якісного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітніх закладів, до навчальних планів підготовки фахівців за спеціальністю «Соціальна педагогіка» було включено навчальну дисципліну «Основи інклюзивної освіти». Для її вивчення передбачається окрім лекцій, ще й відведення часу для практичних робіт, а після закінчення курсу проводиться екзаменаційна форма підсумкового контролю студентів.

Теоретичний матеріал курсу передбачає узагальнення студентами вже отриманих знань щодо роботи з дітьми та молоддю даної соціальної групи, а також засвоєння нових компетенцій. Під час проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» здійснюється методична адаптація її змісту. Студенти опановують основні положення впровадження інклюзивної освіти, спрогнозовують та моделюють проблемні ситуації та намагаються окреслити шляхи їх вирішення. Також, майбутні соціальні педагоги готують методичні матеріали (програми, сценарії заходів, тематику бесід, консультацій, банк корекційно-розвивальних ігор, вправ тощо) для соціально-педагогічного супроводження дітей з обмеженими можливостями в умовах інклюзивної школи. Для забезпечення ефективності професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищій школі застосовуються лекції з презентаціями, лекції з елементами дискусії та бесіди, використовуються інтерактивні технології в обговоренні питань, ситуацій, що не мають однозначної думки. Це, в свою чергу, сприяє оперативній, якісній організації спілкування та взаємодії викладача і студентів, діагностиці готовності студентів до сприйняття теоретичного матеріалу, застосування його на практиці. Реалізація даних методичних аспектів спонукає майбутніх фахівців до самовдосконалення, самоствердження у даному напрямі роботи соціального педагога.

Саме соціальний педагог за своїм професійним призначенням та рівнем компетентності може й має бути провідним суб'єктом розвитку соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти, здатним об'єднати фахівців, батьків, учнів, їхнього оточення, громади для створення позитивного внутрішнього та зовнішньошкільного безбар'єрного – інклюзивного – середовища. Тож в залежності від того на скільки якісно і продуктивно буде відбуватися підготовка молодих спеціалістів до діяльності в інклюзивній освіті тим буде вищий результат розвитку дітей з обмеженими можливостями. Також добре підготовлений соціальний працівник до діяльності в інклюзивній освіті повинен сприяти розвитку у дітей з особливими потребами мовленнєвих навичок, когнітивних, фізичних умінь та формування соціального досвіду. Здійснювати соціалізацію та профорієнтацію дітей з особливими освітніми потребами.

Таким чином, інклюзивна освіта, як найбільш сучасна форма соціально-педагогічної реабілітації дітей з обмеженими можливостями, – має стати пріоритетом у розвитку національної освіти. Майбутній фахівець соціально-педагогічної діяльності в інклюзивній школі повинен: засвоїти теоретико-методологічні, нормативно-правові засади інклюзивної освіти; уміти використовувати ефективні технології, методики та прийоми як у роботі з дітьми з особливими потребами, так і з батьками та різнопрофільними фахівцями; вміти планувати діяльність з дітьми, молоддю даної соціальної групи відповідно до їх потреб і можливостей; реалізовувати різні підходи до

оцінювання досягнень у соціальному зростанні дітей з особливими освітніми потребами.

Література

1. Декларація Організації Об'єднаних Націй. [Електронний ресурс] URL:<http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / А.А. Колупаєва, Н.З. Софій, Ю.М. Найда та ін.; за заг. ред. Л.І. Даниленко]. К., 2007. 128 с.
3. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко, І.О. Білозерська та ін.; за заг. ред. А.А. Колупаєвої. К.: А.С.К., 2012. 308 с.

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОСТІ УЧНІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ

Н.С. Ісаєва, Н.А. Коношенко,
науковий керівник С.В. Коношенко
*Україна, Донецька область, м. Слов'янськ,
Донбаський державний педагогічний університет*

Постановка проблеми та її актуальність. Соціально-економічні зміни в українському суспільстві, загострили потребу у формуванні творчої особистості, здатної свідомо та самостійно визначати власний спосіб життя, нести відповідальність за результати дій і вчинків. Проблема формування самостійності як складової соціально зрілої особистості є однією з найбільш важливих у теорії і практиці соціальної педагогіки

Особливо гостро проблеми формування самостійності учнів постають перед діяльністю шкіл-інтернатів для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, оскільки в цих закладах вихованці проводять значну частину свого життя. Вихованці шкіл-інтернатів становлять специфічну категорію школярів, яким властиві проблеми як особистісного, так і міжособистісного характеру: відсутність навичок самостійної поведінки і позаситуативного спілкування з іншими людьми, невпевненість, комплекс неповноцінності, почуття соціальної відчуженості, недостатній прояв позитивних соціально-рольових орієнтирів, підвищена агресивність, нехтування собою як особистістю; проблеми адаптації до нового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи виховання у дітей самостійності, її сутність та умови становлення розкрито у працях Н.Бочкіної, М.Громцевої, О.Ігнатової, Б.Кобзаря, Л.Кувіко, І.Огороднікова, П.Підкасистого, Т.Піддубської, Н.Рентюк, О.Савченко, З.Шабаліної та інших дослідників. Виховні можливості позаурочної виховної діяльності у формуванні самостійності розкрито в дослідженнях О.Богданової, М.Болдирева, А.Глуценка, О.І.Ігнатової, О.Ковальова, Е.Костяшкіна, О.Кочетова, О.Кутьєва, Б.Кобзаря, О.Огороднікова, В.Петрової, Н.Рогожиної, В.Слюсаренка, Т.Сущенко та ін. На жаль, незважаючи на ретельне вивчення окремих сторін зазначеної проблеми, формування самостійності учнів початкових класів шкіл-інтернатів для дітей-сиріт у позаурочній виховній діяльності не було спеціальним об'єктом комплексних досліджень вітчизняних учених.

Мета статті - науково обґрунтувати особливості процесу формування самостійності молодших школярів у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи-інтернату.